

Оксана Шванова
м. Київ, Україна

**Способи перекладу інфінітиву у функції означення
на матеріалі перекладу стандарту “International standard ISO/FDIS
50002. Energy audits – Requirements with guidance for use”
на українську мову**

Analysing the ways of translating the infinitive in the grammatical function of attribute on the basis of “International standard ISO/FDIS 50002. Energy audits – Requirements with guidance for use” and its Ukrainian translation, the third-year students identified those ways of translation and the frequency of their application. This type of work helps students to understand and master the main patterns of translating the infinitive in the function of attribute, and to apply the obtained knowledge in practice. The conducted analysis has shown that the translation by a modal verbal predicate and a verbal noun is the most common and effective way of translating the infinitive in the function of attribute.

Key words: translation of infinitive, infinitive in the function of attribute, translation of international standards.

Чітке розпізнання граматичних структур у реченнях галузевих текстів впливає значною мірою на правильне розуміння тексту оригіналу і відповідно на точність, повноту і правильність його перекладу. Саме тому, для майбутніх фахівців з перекладу важливо тренувати вміння виділяти певні граматичні явища в реченнях оригінального тексту, аналізувати структуру речень та знати основні способи та прийоми відтворення цих граматичних структур цільовою мовою.

На третьому курсі студенти факультету лінгвістики та соціальних комунікацій НАУ, майбутні перекладачі, вивчають практичний курс «Практика перекладу галузевої літератури», основними завданнями якого є розвивати та вдосконалювати вміння, що формують професійну компетенцію перекладача, в тому числі ознайомлення з перекладацькими стратегіями та основними моделями перекладу певних граматичних структур і подальше застосування набутих знань на практиці.

Згідно навчальної програми навчальної дисципліни «Практика перекладу галузевої літератури» студенти філологи-перекладачі у рамках другого модуля вивчають види означення та способи його перекладу у технічних текстах із галузевої літератури. У нашій роботі розглянемо основні способи перекладу інфінітиву та інфінітивних

конструкцій у функції означення, що на нашу думку, належить до актуальних питань з перекладу граматичних явищ. Об'єктами дослідження виступають оригінальний текст стандарту “International standard ISO/FDIS 50002. Energy audits – Requirements with guidance for use” та його офіційний переклад «ДСТУ ISO 50002:2016 (ISO 50002:2014, IDT) Енергетичні аудити. Вимоги та настанова щодо їх проведення» [1; 2]. Переклад та науково-технічне редагування документу здійснено під керівництвом д-ра техн. наук В. Розена, який є науковим керівником перекладу, та колективом перекладачів, С. Вятчаніною, Є. Іншековим, В. Мамалигою, О. Овдієнком, П. Розеном, І. Соколовською, І. Стояною, А. Чернявським. Із оригінальним текстом документу та його перекладом можна ознайомитись на електронних ресурсах, що знаходяться у вільному доступі.

На практичному занятті із дисципліни «Практика перекладу галузевої літератури» студенти мали можливість проаналізувати оригінал документу та його переклад українською мовою. Такий вид роботи допоможе вирішити декілька задач одночасно, а саме: студенти можуть розширити свої знання та опанувати спеціальну термінологічну лексику із теми «Будівництво», що є визначеною програмою навчальної дисципліни, а також наочно побачити, які способи і прийоми перекладу інфінітиву у функції означення застосовують перекладачі і, що важливо, чи вони є ефективними задля досягнення еквівалентності і адекватності перекладу із текстом оригіналу документу.

Про особливості перекладу безособових форм дієслова, зокрема інфінітива та інфінітивних конструкцій, знаходимо у перекладознавчих дослідженнях вітчизняних та зарубіжних лінгвістів Л.М. Беляєвої, Д.І Єрмолович, Т.А. Зражевської, В.І. Карабана, І.В. Корунця, Я.І. Рецкера, В.С. Слепович [3; 4; 5; 6].

Загальновідомо, що інфінітив у реченні є багатофункціональним, адже може виступати як підмет, бути частиною складного дієслівного присудка, або частиною складного іменного присудка, вживатись у ролі додатка до головного дієслова, означення чи обставини.

Звернувшись до оригіналу тексту стандарту “International standard ISO/FDIS 50002. Energy audits – Requirements with guidance for use” [1], доходимо висновку, що у функції означення інфінітив вживається значно частіше, аніж у інших зазначених граматичних функціях, про що також свідчать проілюстровані приклади. Слід зауважити, що у функції означення інфінітив має достатньо чітку, незмінну, фіксовану позицію і зазвичай стоїть відразу після означуваного слова, хоча може відокремлюватись від нього прислівником. Важливу роль у виборі способу перекладу інфінітиву у функції означення грає його стан і часова форма.

Способи перекладу інфінітиву у функції означення в активному та пасивному станах є відмінними. Тому, аналізуючи переклад оригіналу стандарту “International standard ISO/FDIS 50002. Energy audits – Requirements with guidance for use” [1], звертаємо увагу на ці особливості та відмінності. Зазначимо, що в документі стандарту інфінітив у функції означення у активному стані вживається рідше аніж у пасивній формі, що відносимо до жанрово-стилістичної особливості стандарту як документу. Розглядаючи моделі перекладу інфінітиву у функції означення в активному стані загалом, студенти на заняттях із «Практики перекладу галузевої літератури» звертаються до тих способів, які виокремлює В.І. Карабан. Отже, інфінітив у функції означення в активному стані може перекладатись неозначеною формою дієслова, віддієслівним іменником, особовою формою дієслова у складі підрядного означального речення, формою теперішнього або майбутнього часу дієслова-присудка у складі підрядного означального речення, відповідно до контексту часовою формою дієслова-присудка, а також формою умовного способу дієслова-присудка у складі підрядного означального речення [7, с. 186]. Проте, як показують перераховані приклади, найчастіше перекладачі вдаються до перекладу віддієслівним іменником, нерідко з додаванням лексичних одиниць для збереження змісту оригіналу, а також формою дієслова присудка у складі підрядного означального речення.

1) *Organization – company, corporation, firm, enterprise, authority or institution, or part or combination thereof, whether incorporated or not, public or private, that has its own functions and administration and that has the authority to control its energy use and consumption* [1].

Організація – компанія, корпорація, фірма, підприємство, орган влади чи установа, або їх частина чи поєднання окремих частин, офіційно зареєстрована або ні, державної або приватної форми власності, яка має свої власні функції та адміністрацію і в обов'язки яких входить забезпечення контролю та керування енерговикористанням та енергоспоживанням [2].

2) *...(for a team member designated as lead energy auditor) having the skills to manage and provide leadership to the energy audit team: a lead auditor should have managerial, professional and leadership skills in order to manage a team* [1].

Наявність (для члена команди, якого призначено провідним енергоаудитором) навичок з управління та керування командою з енергоаудиту: щоб управляти командою, провідному аудитору потрібно мати управлінські, професійні та лідерські навички [2].

3) *The energy auditor and the organization shall agree on the time period to complete the energy audit [1].*

Енергетичний аудитор та організація мають домовитись про часові межі енергоаудиту [2].

4) *The energy auditor and the organization shall agree on needs and expectations to achieve the audit objectives [1].*

Енергетичний аудитор та організація мають домовитись про потреби та очікування для досягнення цілей аудиту [2].

Наступний приклад демонструє метод перекладу інфінітиву у функції означення формою дієслова присудка у складі підрядного означального речення.

These individuals shall have the necessary competences and authority to request or carry out direct operations on processes and equipment, support the defined energy audit scope and objectives [1].

Ці особи повинні бути компетентними і мати повноваження, щоб вимагати або здійснювати безпосередні операції над процесами й обладнанням, дотримуватися визначених характеру та обсягу робіт і цілей енергоаудиту [2].

За визначенням В.І. Карабана інфінітив у функції означення у пасивному стані звичайно перекладається модальним дієслівним присудком, що складається із сполучення слів «слід», «необхідно», «можна» та неозначеної форми дієслова, або формою майбутнього часу дієслова-присудка у складі підрядного означального речення [7, с. 187].

Серед наведених прикладів і варіантів перекладу інфінітиву у функції означення у пасивному стані знаходимо, що відтворення формою модального дієслівного присудка є найчастішим способом, який використовують перекладачі. Це можемо простежити у наступних прикладах:

1) *Energy audit scope – extent of energy uses and related activities to be included in the energy audit, as defined by the organization in consultation with the energy auditor, which can include several boundaries [1].*

Характер та обсяг робіт з енергетичного аудиту – обсяг використання енергії і пов'язаних із ним дій, які мають бути охоплені енерго-аудитом, як це визначено організацією за походженням з енергетичним аудитом, що можуть охоплювати окремі межі [2].

2) *The energy auditor shall agree with the organization on procedures to be followed for installation of measuring equipment, if needed [1].*

Енергетичний аудитор повинен погодити з організацією процедури, яких необхідно дотримуватися для встановлення вимірювального обладнання, якщо це необхідно [2].

3) *Energy data and information to be analysed in the audit could include detailed data on processes and equipment [1].*

Енергетичні дані та інформація, які мають бути проаналізовані в ході аудиторської перевірки, можуть охоплювати докладні дані про процеси і обладнання [2].

4) *The energy auditor and the organization shall agree on relevant data to be made available prior to the start of the energy audit [1].*

Відповідні дані мають бути доступними до початку енергетичного аудиту [2].

5) *The energy auditor shall inform the organization of facilities, equipment and services required to enable the energy audit to be carried out [1].*

Енергетичний аудитор повинен проінформувати організацію про засоби, обладнання та послуги, необхідні для проведення енергетичного аудиту [2].

Переклад віддієслівним іменником також відносимо до частих способів, які застосовують перекладачі для передачі інфінітива у функції означення у пасивному стані, проте такий метод не згадується у класифікації В.І. Карабана.

1) *Organizations should provide resources for post-audit evaluation of audit recommendations to enable decisions to be made on whether to implement the recommended energy performance improvement opportunities [1]*

Організації повинні надати ресурси для оцінювання аудиторських рекомендацій у післяперевірковий період для прийняття рішень про те, чи є необхідність здійснювати рекомендовані можливості з підвищення рівня досяжної енергетичної ефективності [2]...

2) *While ISO 50001 does not require energy audits to be carried out in accordance with this International Standard, if an organization does so, this can help it to undertake comparable audits between different sites [1]...*

Разом з тим ISO 50001 не вимагає проведення енергоаудиту відповідно до цього стандарту, але якщо організація робить саме так, то це може допомогти їй провести порівнювальні аудиторські перевірки на різних об'єктах [2]...

Як уже було зазначено, інфінітив у функції означення у пасивному стані можна перекладати формою майбутнього часу дієслова-присудка у складі підрядного означального речення, що і демонструють наступні приклади:

1) *Current energy rate schedules or tariffs or a reference rate (or tariff) to be used for financial analysis [1].*

Поточні тарифні ставки (чи тарифи) на енергоресурси або базисна ставка (чи тариф), що будуть використані для фінансового аналізу [2].

2) Energy data and information to be collected in the audit could include detailed data on energy consuming systems [1] ...

Енергетичні дані та інформація, що будуть отримані під час аудиту, можуть охоплювати докладні дані про енергоємні системи [2]

Отже, аналізуючи переклад стандарту “International standard ISO/FDIS 50002. Energy audits – Requirements with guidance for use”, зокрема, переклад інфінітиву у функції означення, студенти мали можливість наочно побачити усі способи перекладу цієї граматичної форми, а також визначити частотність застосування цих способів. Такий вид роботи допоможе студентам краще засвоїти основні моделі перекладу інфінітиву у функції означення, і, згодом, використовувати набуті теоретичні знання на практиці. Проведений аналіз показав, що серед найчастіших способів передачі інфінітиву у функції означення є відтворення формою модального дієслівного присудка, а також віддієслівним іменником у залежності від пасивної чи активної форми інфінітиву. Проте, вибір перекладача відповідника для інфінітиву у функції означення цільовою мовою не завжди співпадає із загально-відомими перерахованими способами перекладу інфінітиву у функції означення. Іноді перекладач, зваживши доцільність того чи іншого прийому, покладається виключно на внутрішню інтуїцію, прагматичну компетенцію та професійний досвід.

Література

1. ISO 50002:2014 (en). Online Browsing Platform. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:60088:en>.
2. Будстандарт. Сервіс документів online. <https://www.online.budstandart.com>.
3. Зражевская Т.А., Беляева Л.М. Трудности перевода с английского на русский язык (на материале газетных статей). М: Междунар. отношения, 1972. 135 с.
4. Карабан В.І. Граматичні труднощі. Київ: TEMPUS, 1997. 318 с.
5. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу. Вінниця: Нова книга, 2001. 448 с.
6. Рецкер Я.И. Учебное пособие по переводу с английского языка на русский. М.: Высшая школа, 1981. 160 с.
7. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2018. 654 с.